

УДК 65 : 334 : 316.35 (614.2 + 615.1)

О. В. ПОСИЛКІНА, Ю. С. БРАТІШКО, К. С. СВИТЛИЧНА

Національний фармацевтичний університет, м. Харків

ДІАГНОСТИКА СТАЛОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Статтю присвячено актуальній проблемі – розробці системи діагностики рівня сталого соціально-економічного розвитку фармацевтичних підприємств. У статті визначено сутність та складові сталого соціально-економічного розвитку підприємств фармацевтичної галузі. Авторами запропоновано систему комплексних та локальних показників для оцінки сталого соціально-економічного розвитку фармацевтичних підприємств. Побудована методика оцінки синергійного ефекту від збалансованого управління розвитком фармацевтичних підприємств. Авторами розроблено шкалу якісної оцінки рівня розвитку, яка враховує показник сталого соціально-економічного розвитку та коефіцієнт синергізму, який відображає його збалансованість. Розроблено рекомендації стосовно впровадження соціально-економічного механізму управління фармацевтичними підприємствами за рівнями їхнього розвитку. Науково-практична цінність дослідження полягає у вдосконаленні методики оцінки та діагностики сталого соціально-економічного розвитку підприємств на підставі використання інтегрального підходу та з урахуванням специфіки фармацевтичної галузі. Розробка підходів до оцінки синергійного ефекту від збалансованого управління розвитком фармацевтичних компаній надасть можливість вчасно та об'єктивно виявити його резерви.

Ключові слова: сталий соціально-економічний розвиток, діагностика, система оцінки, соціальна відповідальність, фармацевтичне підприємство.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Як свідчить досвід функціонування провідних фармацевтичних компаній світу, сьогодні фармацевтичні підприємства (ФП) повинні усвідомити власну роль у житті країни, прагнути до перетворення у високотехнологічні, екологічно небайдужі, соціально відповідальні установи, які здатні забезпечувати населення якісними, безпечними та доступними за ціною лікарськими засобами, необхідними для підвищення якості життя населення сьогодення та майбутніх поколінь. Тільки за цих умов ФП мають можливість йти шляхом сталого розвитку, враховуючи власні та суспільні потреби.

Зарубіжні провідні компанії значно випередили вітчизняні ФП у проведенні соціальної політики, реалізації соціальних програм та екологізації виробництва, визначивши ці аспекти як першочергові у порівнянні з економічною ефективністю діяльності. Здійснюючи інвестування у соціальний капітал та екологічну сферу,

зарубіжні ФП розповсюджують свою діяльність на глобальному рівні. Вони використовують ресурсо- та енергозберігаючі технології, втілюють в життя довгострокові соціальні проекти, і, як результат, отримують додаткові економічні вигоди у вигляді наданих державою пільг, лояльності споживачів, встановлення партнерських відносин з клієнтами.

На відміну від закордонних ФП, більшість вітчизняних ФП у внутрішньо-фірмовому менеджменті акцентує увагу на економічному боці бізнес-процесів, та не приділяє достатньо уваги соціальному розвитку. А такий однобічний підхід до управління суперечить концепції сталого розвитку.

Сталий соціально-економічний розвиток є запорукою ефективного функціонування ФП, він сприяє здобуттю суттєвих переваг у конкурентній боротьбі, та є відображенням потенціалу соціально-економічних процесів. Сталий розвиток – це загальна концепція стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб суспільства та захистом інте-

© Колектив авторів, 2015

ресів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в підвищенні якості життя з урахуванням аспектів здоров'я, безпеки та чистоти довкілля.

Науковці-прихильники сталого розвитку вважають його найперспективнішою ідеологією 21 століття і навіть усього третього тисячоліття, яка, з поглибленням наукової обґрунтованості, витіснить усі наявні світоглядні ідеології, як такі, що є фрагментарними, неспроможними забезпечити збалансований розвиток цивілізації. Сталий розвиток – це керований розвиток. Основою його керованості є системний підхід та сучасні інформаційні технології, які дозволяють швидко моделювати різні варіанти напрямів розвитку, з високою точністю прогнозувати їх результати та вибирати найбільш оптимальний.

Термін «сталий розвиток» є офіційним українським відповідником англійського терміну «англ. sustainable development», дослівний переклад якого з урахуванням контексту може бути «життєздатний розвиток», а за сенсом – «самопідтримуючий розвиток», інколи цей термін тлумачать як всебічно збалансований розвиток.

Концепція сталого розвитку з'явилась у результаті об'єднання трьох основних парадигм розвитку: економічної, соціальної та екологічної. Важливі також і механізми взаємодії цих трьох концепцій. Економічний і соціальний елементи, взаємодіючи один з одним, породжують такі нові прояви розвитку, як досягнення справедливості всередині одного покоління (наприклад, щодо зниження смертності населення, розподілу доходів) та надання цілеспрямованої допомоги соціально незахищеним верствам населення. Механізм взаємодії економічного та екологічного елементів створює нові ідеї щодо вартісної оцінки та інтерналізації (обліку в економічній звітності підприємств, створення системи інтегрованої звітності) зовнішніх впливів на навколишнє середовище. Нарешті, зв'язок соціального та екологічного елементів викликав інтерес до таких питань як внутрішньопоколінна і міжпоколінна рівність, включаючи дотримання прав майбутніх поколінь, та участі населення в процесі прийняття рішень (зниження захворюваності, збільшення тривалості життя).

Важливим питанням у реалізації концепції сталого розвитку, особливо у зв'язку з тим, що вона часто розглядається як така, що еволюціонує, – постає виявлення її практичних і вимірюваних індикаторів. У цьому напрямку зараз працюють як міжнародні організації, так і наукові кола. Виходячи з вищевказаної тріади, такі індикатори можуть пов'язувати всі ці три компоненти і відображати екологічні, економічні та соціальні (включаючи психологічні, наприклад, сприйняття сталого розвитку) аспекти.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемам оцінки й управління сталим соціально-економічним розвитком присвячені наукові дослідження Афанасьєва Н. В., Берсуцького Я. Г., Булеева І. П., Василенка В. О., Воронкової А. Е. [3], Гавриленка В. А., Галушко О. С., Гейця В. М., Герасимчука В. [2], Данилова-Данільяна В., Данилишина Б., Дейлі Г., Єфремова О. [4], Запасної Л. С. [5], Зеткіної О., Кейтса Р. В., Кизима М. О., Котикової О. [8], Корнійчука Л. [9], Кирич Н. [6], Масленікової Н. П., Мельника Л., Новікової О. Ф., Орлова О. О., Пономаренка В. С., Пушкаря О. І., Раєвневої О. В., Ушакової Н. М., Червоної Л. Г., Чумаченко М., Шубравської О. та інших вчених.

У фармації шляхи управління сталим соціально-економічним розвитком розроблялись у роботах Котвицької А. А. [15], Книша Є. Г., Мнушко З. М., Немченко А. С., Посилкіної О. В. [11-13], Толочко В. М. та інших вчених.

Але, не зважаючи на значний науковий доробок, в теорії розвитку питання соціально-економічного розвитку підприємства залишаються недостатньо вивченими, що робить актуальним подальшу розробку даної проблематики.

Соціально-економічний розвиток підприємства визначають як незворотну, спрямовану, закономірну зміну системи на підставі реалізації властивих їй механізмів самоорганізації. Розвиток системи означає її здатність до перетворення при збереженні відносної стійкості і протидії змінам. Рухійною основою розвитку є його соціально-економічний потенціал, який розглядається як сукупність властивостей досліджуваного об'єкта, що являє собою динамічну систему, є результатом високоефективної діяльності підприємства, спрямованої на отримання соціального, економічного та екологічного ефектів [5].

Але в управлінні соціально-економічним розвитком ФП є певні специфічні аспекти. Так, соціально-економічний розвиток ФП – визначається як багатоаспектна, динамічна складова управління підприємства [13], яка спрямована на ефективне використання ресурсів, досягнення місії і цілей діяльності ФП, задоволення інтересів стейкхолдерів та потреб споживачів в якісних та доступних лікарських засобах, а також отримання максимального економічного, соціального, екологічного, бюджетного та інших ефектів шляхом забезпечення збалансованої взаємодії складових соціально-економічного потенціалу. Отже, соціально-економічний розвиток ФП – основа сталого розвитку, яке представляє собою гармонійний збалансований розвиток, в якому використання ресурсів, інвестиційний,

інноваційний, інституційний та екологічний менеджмент, а також менеджмент персоналу спрямовані на підвищення якості життя людей та задоволення потреб стейкхолдерів на засадах взаємної вигоди.

ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Серед основних підходів, які сьогодні використовуються для оцінки соціально-економічного розвитку підприємств можна назвати: балансовий (Волкова О. Н., Воронкова А. Е., Ковальов В. В., Митрофанов Г. В., Чумаченко М. Г.); вартісно-орієнтований (Лопін Є. В.); комплексний (Кизим М. О., Кубах А. І., Тищенко О. М.); індикативний (Репіна І. М., Олексюк О. І., Федонін О. С.); ресурсний (Авдеєнко В. Н., Котлов В. А., Отенко І. П.); метод збалансованих оціночних звітів (Каплан Р. і Нортон Д.) та інші. Але, на нашу думку, в умовах фармацевтичної галузі більш доцільним є використання підходу, заснованого на інтегральній оцінці соціальної та економічної складових розвитку ФП. Цей підхід дозволяє визначити рівень збалансованості розвитку ФП та оцінити синергічний ефект від комплексного управління ним.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Одним з найважливіших етапів управління соціально-економічним розвитком ФП є його оцінка. Отже, розробка галузевої методики оцінки рівня соціально-економічного розвитку є головною метою даної статті.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Наукова новизна дослідження полягає у вдосконаленні методики оцінки сталого соціально-економічного розвитку ФП на підставі використання інтегрального підходу та розробка методики оцінки синергічного ефекту від збалансованого управління розвитком ФП. Запропонована система показників оцінки сталого соціально-економічного розвитку ФП наведено у табл. 1.

Аналіз локальних показників, які характеризують окремі аспекти розвитку ФП, не дає змогу представити загальну картину, тому наступним етапом нашого дослідження є використання таксономічного аналізу. Використання сучасного інструментарію та елементів економіко-математичного моделювання під час оцінки соціально-економічного розвитку ФП надасть змогу отримати його інтегральну оцінку, на основі якої можна буде зробити узагальнений висновок про рівень ефективності впровадження на ФП принципів сталого розвитку. На підставі роз-

рахованих локальних показників за допомогою програми Statistica 12.0 нами отримані комплексні та інтегральні показники. Результати оцінки соціально-економічного розвитку на прикладі фармацевтичної компанії ПАТ «Фармак» наведені у табл. 2.

Слід зазначити, що в умовах побудови системи сталого розвитку і забезпечення збалансованості всіх його складових виникає синергічний ефект, тобто ефект збільшення загальної величини оцінки соціально-економічного розвитку у порівнянні з алгебраїчною сумою його складових. Синергічний ефект може бути розрахований на підставі визначення потенційного темпу приросту величини інтегрального показника соціально-економічного розвитку ФП, який забезпечується за умови досягнення оптимальних значень всіма його складовими. За цих умов приріст узагальненого показника розвитку буде перевищувати середню арифметичну величину показників темпів приросту всіх його складових. Для розрахунку коефіцієнту синергізму ($K_{\text{СИНЕРГ}}$) [11] запропонована формула:

$$K_{\text{СИНЕРГ}} = \frac{T_{\text{пр}} I_{\text{СЕР}}}{\sum_{i=1}^j T_{\text{пр}} K_i}, \quad (1)$$

де $T_{\text{пр}} I_{\text{СЕР}}$ — темп приросту показника сталого соціально-економічного розвитку ФП; $T_{\text{пр}} K_i$ — темп приросту i -того комплексного показника за j -тою складовою розвитку; j — кількість складових розвитку ФП.

Про наявність синергічного ефекту від збалансованої взаємодії складових розвитку ФП свідчить нерівність: $K_{\text{СИНЕРГ}} > 1$ (табл. 2).

Досліджуючи соціально-економічні показники діяльності ФП України було визначено 5 рівнів розвитку (сталий, високий, середній, нижче середнього та низький). Відносно кожного рівня розвитку ФП запропоновано основні завдання з удосконалення системи управління сталим розвитком та розроблено практичні рекомендації щодо застосування соціально-економічного механізму управління (табл. 3).

З метою виконання поставлених завдань рекомендовано ФП із сталим та високим рівнем соціально-економічного розвитку при формуванні механізму управління зосереджуватися на посиленні системи соціальної відповідальності, управлінні ринковою силою; при середньому рівні розвитку – паралельно активізувати економічний механізм управління їх взаємодією. За умови, коли рівень розвитку є нижче середнього чи низький, необхідно рівноцінно застосовувати

**СИСТЕМА КОМПЛЕКСНИХ СКЛАДОВИХ ТА ЛОКАЛЬНИХ ПОКАЗНИКІВ,
РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЛЯ ОЦІНКИ СТАЛОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ФП**

Економічна складова	Соціальна складова
<p>Виробничо-технологічна складова:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показник фондоозброєності праці (В1) • показник фондовіддачі (В2) • показник зносу основних засобів (В3) • показник оновлення основних засобів (В4) • показник рівня автоматизації та механізації виробництва (В5) • показник матеріаломісткості продукції (В6) • показник витрат на 1 грн. товарної продукції (В7) • показник темпів росту продуктивності праці (В8) 	<p>Кадрова складова:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показник освітнього рівня персоналу (К1) • показник питомої ваги персоналу у віці до 35 років (К2) • показник «старіння» персоналу (К3) • показник статевої структури персоналу (К4) • частка адміністративно-управлінського персоналу в загальній чисельності працівників підприємства (К5) • показник професійного розвитку (К6)
<p>Фінансова складова:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показник забезпеченості власними обіговими коштами (Ф1) • показник автономії (Ф2) • показник покриття (Ф3) • показник абсолютної ліквідності (Ф4) • показник співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості (Ф5) • показник обіговості готової продукції (Ф6) • показник обіговості запасів (Ф7) • показник рентабельності продажів (Ф8) 	<p>Складова соціальної забезпеченості та захищеності:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показник соціальної забезпеченості персоналу (С1) • показник рівня захворюваності персоналу (С2) • показник вільного часу персоналу (С3) • показник питомої ваги витрат на розвиток персоналу у виручці (С4) • показник темпів зростання витрат на соціальні заходи (С5) • показник впровадження стандартів екологічного менеджменту на підприємстві (С6)
<p>Маркетингова складова:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показник оновлення асортименту (М1) • показник відповідності виробничої програми (М2) • показник зняття лікарських засобів з виробництва (М3) • показник частки продукції, що експортується (М4) • показник питомої ваги витрат на маркетинг (М5) • показник частки ринку (М6) • показник темпів росту обсягів продажів (М7) 	<p>Складова організації праці:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показник безпечності праці (О1) • показник ефективності використання робочого часу (О2) • показник плинності трудових ресурсів (О3) • показник регламентованості праці персоналу (О4)
<p>Управлінська складова:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показник питомої ваги управлінського персоналу з вищою освітою (У1) • показник ефективності організаційної структури (У2) • показник рівня організації виробництва (У3) • показник інформаційної озброєності (У4) • показник темпу зростання вартості гудвілу (У5) 	<p>Мотиваційна складова:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показник преміювання (Мт1) • показник участі персоналу в капіталі підприємства (Мт2) • показник випередження продуктивності праці (Мт3) • показник відповідності оплати праці (Мт4) • показник ділової кар'єри (Мт5)
<p>Інноваційно-інвестиційна складова:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показник упровадження нових технологій (І1) • показник питомої ваги оригінальних препаратів у загальному обсязі випуску (І2) • показник питомої ваги нематеріальних активів у загальній сумі (І3) • показник питомої ваги витрат на наукові дослідження та фармацевтичні розробки у виручці від реалізації (І4) 	<p>Творчо-інтелектуальна складова:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показник кількості наукових публікацій на одного працівника (Т1) • показник кількості патентів на одного працівника (Т2) • показник кількості раціональних пропозицій на одного працівника (Т3)

всі складові соціально-економічного механізму управління.

Таким чином, у відповідності до характеристики рівня сталого соціально-економічного розвитку необхідно визначати основні завдання системи управління ФП. З метою виконання поставлених завдань необхідно розробляти відповідні рекомендації щодо застосування механізмів управління.

Отже, показник соціально-економічного розвитку ПАТ «Фармак» знаходиться на середньому рівні, але нестабільність існування синергі-

чного ефекту від збалансованого управління розвитком на досліджуваному підприємстві свідчить про наявність у компанії резервів щодо його подальшої активізації.

**ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК**

Вдосконалення системи управління на основі впровадження необхідних механізмів управління повинно бути спрямоване на адаптацію управління до конкурентних умов господарювання та підвищення ефективності діяльності

Таблиця 2

ПОКАЗНИКИ ОЦІНКИ СТАЛОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПАТ «ФАРМАК»

Показники	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Комплексний показник виробничо-технічного розвитку	0,34	0,41	0,41	0,7	0,68	0,36
Комплексний показник фінансового розвитку	0,28	0,66	0,39	0,57	0,5	0,75
Комплексний показник маркетингового розвитку	0,41	0,6	0,69	0,67	0,7	0,79
Комплексний показник управлінської складової розвитку	0,28	0,26	0,29	0,27	0,4	0,45
Комплексний показник інноваційно-інвестиційного розвитку	0,28	0,16	0,38	0,55	0,52	0,61
Інтегральний показник економічного розвитку	0,69	0,71	0,73	0,81	0,82	0,78
Комплексний показник кадрового розвитку	0,64	0,71	0,73	0,76	0,88	0,86
Комплексний показник соціальної забезпеченості та захищеності	0,68	0,66	0,69	0,77	0,8	0,85
Комплексний показник організації праці	0,41	0,5	0,51	0,47	0,4	0,39
Комплексний показник мотиваційного розвитку	0,48	0,46	0,44	0,47	0,58	0,55
Комплексний показник творчо-інтелектуального розвитку	0,33	0,36	0,34	0,44	0,47	0,51
Інтегральний показник соціального розвитку	0,63	0,66	0,69	0,76	0,73	0,69
Узагальнюючий показник сталого соціально-економічного розвитку	0,61	0,65	0,63	0,77	0,76	0,69
Коефіцієнт синергізму	-	1,71	Синергічний ефект відсутній	2,11	Синергічний ефект відсутній	1,78

Таблиця 3

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ ЗА РІВНЯМИ РОЗВИТКУ

Рівні розвитку	Розмір узагальнюючого показника розвитку	Розмір коефіцієнту синергізму	Характеристика рівня розвитку	Основні завдання розвитку	Рекомендації до впровадження механізму управління розвитком
I	0,80-1	> 1	Сталий соціально-економічний розвиток	Моніторинг та прогнозування соціально-економічного розвитку	Посилення дії механізму управління соціальною відповідальністю
II	0,70-0,79	> 1	Високий соціально-економічний розвиток	Прогнозування соціально-економічного розвитку	Посилення дії економічного механізму управління ринковою силою
III	0,50-0,69	> 1	Середній рівень розвитку	1. Удосконалення управління соціально-економічними процесами	Виявлення резервів розвитку, розробка механізму управління соціально-економічним розвитком та підтримка його збалансованості
	> 0,50	< 1		2. Удосконалення управління соціальними процесами	Впровадження заходів щодо створення на підприємстві засад збалансованого розвитку, удосконалення існуючої соціальної політики
	< 0,50	> 1		3. Удосконалення управління економічними процесами	Посилення дії маркетингового механізму управління, удосконалення існуючої фінансової політики
IV	0,30-0,49	< 1	Рівень розвитку нижче середнього	1. Удосконалення управління економічними процесами	Посилення дії економічного механізму управління взаємодією підприємства зі стейкхолдерами
				2. Удосконалення управління соціальними процесами	Посилення дії соціального механізму управління мотивацією підприємства до співпраці зі стейкхолдерами
IV	0-0,29	< 1	Низький рівень розвитку	Удосконалення управління економічними та соціальними процесами	Рівноцінно застосовувати економічний механізм управління ринковою силою та соціально-економічний механізм управління підприємством при його співпраці зі стейкхолдерами

ПАТ «Фармак». Таким чином, розроблена методика аналізу соціально-економічної діяльності ФП дає можливість оцінити рівень їхнього соціально-економічного розвитку, визначити відповідні завдання системи управління та адаптувати її до мінливих ринкових умов на основі впровадження відповідних механізму управління. Використання запропонованого підходу дасть змогу отримати комплексну характеристику розвитку ФП з урахуванням вагомості кожної його складової та об'єктивно оцінити ступінь його використання. Це сприятиме отриманню оперативної інформації про існуючий стан та етап розвитку, спрогнозувати подальші перспективи в управлінні сталим розвитком.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Герасимчук З. В. Стимулювання сталого розвитку регіону: теорія, методологія, практика : монографія / З. В. Герасимчук. – Луцьк : РВВ ЛНТУ, 2011. – 516 с.
2. Герасимчук В. Г. Управлінський вектор економічної складової сталого розвитку: Україна та світ / В. Г. Герасимчук // *Економіст*. – 2007. – № 9. – С. 7-9.
3. Діагностика стану підприємства. Теорія і практика : монографія / за заг. ред. проф. А. Є. Воронкової. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 448 с.
4. Єфремов О. Сталій чи гармонійний (з екосистемою) розвиток – чому віддати перевагу? / О. Єфремов // *Економіка України*. – 2008. – № 2. – С. 85-90.
5. Запасна Л. С. Економічна сутність розвитку підприємства. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/Articles/Kultnar/knp96/knp96_33-37.pdf.
6. Кирич Н. Б. Конкурентоспроможність переробних підприємств / Н. Б. Кирич // *Галицький економічний вісник*. – 2010. – № 1 (26). – С. 45-50.
7. Концепція оцінювання рівня та управління розвитком підприємств : монографія / за ред. З. П. Коровіної. – Донецьк: Дмитренко Л. Р., 2013. – 320 с.
8. Котикова, О. І. Зміст поняття сталого розвитку / О. І. Котикова // *Наук. вісник Волинського державного універ. ім. Л. Українки*. – 2007. – № 12. – С. 170-174.
9. Корнійчук Л. Теоретичні основи реалізації концепції сталого розвитку / Л. Корнійчук // *Економіка України*. – 2010. – № 2 (579). – С. 72-83.
10. Кузьмін О. Є. Соціально-економічна діагностика в умовах глобалізації / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник та ін. – Львів : Львівська політехніка, 2012. – 284 с.
11. Посилкіна О. В. Управління трудовим потенціалом фармацевтичних підприємств в умовах менеджменту якості : моногр. / О. В. Посилкіна, Ю. С. Братішко та ін. // за ред. О. В. Посилкіної. – Х. : Вид-во НФаУ, 2010. – 422 с.
12. Посилкіна О. В. Економіка праці та соціально-трудова відносина : навч. посіб. для студ. економ. спец. / О. В. Посилкіна, О. В. Доровський, Ю. С. Братішко та ін. – Х. : вид-во НфаУ, 2014. – 346 с.
13. Посилкіна О. В. Актуальні аспекти оцінки соціально-економічного потенціалу фармацевтичних підприємств / О. В. Посилкіна, О. А. Яремчук, О. Ю. Горбунова // *Управління, економіка та забезпечення якості в фармації*. – 2009. – № 1 (3). – С. 30-38.
14. Управління соціально-економічним розвитком підприємств : монографія / М. Є. Рогоза, І. А. Сененко. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 99 с.
15. Черкашина А. В. Дослідження сучасного стану соціальної відповідальності найбільших аптечних мереж м. Харкова / А. В. Черкашина, А. А. Котвіцька // *Управління, економіка та забезпечення якості в фармації*. – 2014. – № 2. – С. 37-41.
16. Bratishko Yu. S. Assessment of social responsibility of pharmaceutical business // *Problems of social and economic development of business: Collection of scientific articles. Vol. 1.* – Publishing house «BREEZE», Montreal, Canada, 2014., – P. 205-209.
17. Hulse J. H. Sustainable Development at Risk: Ignoring the Past / J. H. Hulse – New Delhi: Cambridge University Press India Pvt. Ltd. Ottawa: International Development Research Centre, 2007. – 390 p.

УДК 65 : 334 : 316.35 (614.2 + 615.1)

О. В. Посылкина, Ю. С. Братишко, К. С. Светличная

ДИАГНОСТИКА УСТОЙЧИВОГО СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Статья посвящена актуальной проблеме – разработке системы диагностики уровня устойчивого социально-экономического развития фармацевтических предприятий. В статье дано определение устойчивому социально-экономическому развитию предприятий фармацевтической отрасли. Авторами предложена система комплексных и локальных показателей, рекомендованных для оценки устойчивого социально-экономического развития фармацевтических предприятий. Разработана методика оценки синергетического эффекта от сбалансированного управления развитием фармацевтических предприятий. Авторами разработана шкала качественной оценки уровня устойчивого развития, которая основывается на уровне показателя устойчивого социально-экономического развития и коэффициенте синергизма, отражающего сбалансированность развития предприятия. Предложены рекомендации по внедрению социально-экономического механизма управления фармацевтическими предприятиями с учетом уровня их развития. Научно-практическая ценность исследования состоит в усовершенствовании методики оценки и диагностики устойчивого социально-экономического развития фармацевтических предприятий с использованием интегрального подхода. Разработка подходов к оценке эффекта синергизма от сбалансированного управления развитием фармацевтических компаний даст возможность своевременно и объективно выявить его резервы.

Ключевые слова: устойчивое социально-экономическое развитие, диагностика, система оценки, социальная ответственность, фармацевтическое предприятие.

UDC 65: 334: 316.35 (614.2 + 615.1)

O. V. Posilkina, Yu. S. Bratishko, K. S. Svetlichnaya

DIAGNOSTICS OF SUSTAINABLE SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF PHARMACEUTICAL ENTERPRISES

Article is devoted to an actual problem – development of the system of diagnostics of level of sustainable social and economic development of pharmaceutical enterprises. In article definition is given to sustainable social and economic development of the enterprises of pharmaceutical branch. The system of the complex components and local indicators recommended for an assessment of sustainable social and economic development of pharmaceutical enterprises is offered. The technique of an assessment of synergetic effect from the balanced management of development of the pharmaceutical enterprises is developed. Authors developed a scale of quality standard of level of sustainable development which considers an indicator of social and economic development and coefficient of the synergism reflecting balance of development of enterprise. Recommendations about introduction of the social and economic mechanism of management of the pharmaceutical enterprises taking into account the level of their development are offered. Scientific novelty of research consists in improvement of a technique of an assessment of sustainable social and economic development of the pharmaceutical enterprises on the basis of use of integrated approach and development of approaches to an assessment of synergetic effect from the balanced management of development of the pharmaceutical companies.

Key words: sustainable social and economic development, diagnostics, system of an assessment, social responsibility, pharmaceutical enterprise.

Адреса для листування:

61140 м. Харків, вул. О. Невського, 18

Кафедра управління та економіки

підприємства НФаУ

Тел. +38 (057) 771-81-47

E-mail: kaf.ep.nfay@rambler.ru

Надійшла до редакції:

24.02.2015 р.